

Skräddade berättelser - 100 år av teaterkostymer på Drottningholm

Placering / plats

Drottningholms Slottsteater

Invigningsdatum

2022-06-06

Visningstid

t o m 30 september

Storlek (kvm)

545

Budget (kr)

150000

Budgetposter

Transporter, montering dockor, tre filmer, skyltmaterial, rättigheter, marknadsföring ingår. Fasta löner för admin och tekniker ingår ej.

Beställare / producent

Drottningholms Slottsteater

Utställningsteam

Anna Kjellsdotter, utställningsdesigner och curator

Åsa Tillman, projektledare

Anna Bergman Jurell, senior advisor

Nils-Albert Eriksson, assistent

Christer Nilsson, utställningstekniker

Eva Lundgren, textredigering

Malou Holm, grafisk form

Jessica Laurén, animering

JP Bichard, filmare

Bengt Olofsson, ljudtekniker

Motivering

Skräddade berättelser – 100 år av teaterkostymer på Drottningholm var en utställning med ett urval kreaturer som har använts i teaterns föreställningar. Kostymerna bär på personliga minnen från sångare, dansare, skräddare och andra som arbetat på teatern genom åren.

Drottningholms Slottsteater från 1766 är en del av världsarvet Drottningholm, upptagen på UNESCO:s lista. En kulturmärkt byggnad med stränga brandskyddsregler och specifika krav på var och hur man får placera föremål. Man får inte hänga något på väggarna eller från taket, vilket begränsar möjligheterna att bygga upp ett specifikt rum för en utställning. De kvällar det är operaföreställning vistas många personer på teatern vilket kräver att rörelsen och publikflödet i lokalerna måste fungera. I den här utställningen visades rummen upp så som de är tillsammans med kostymer som genom åren burits av sångare och dansare på den här unika scenen.

Berättande

Berättandet utgår från föremålen (kostymerna). Vad är det som ger kostymen liv? Mycket ligger i det man inte ser – minnen från sångare och dansare, tillverkningsprocessen, alla inblandade i

föreställningsproduktionen. I den kulturskatt som teaterkostymerna är finns också ett stort hantverkskunnande.

En teaterkostym har historiskt sett ofta varit med i flera föreställningar. Man återanvände gärna kostymer från förrådet, det var teaterns kapital och resurs. Kostymen kunde då betyda olika saker i olika sammanhang och bars av många olika sångare över tid. Var och en av dem skapade sina personliga minnen till just denna specifika kostym.

Gestaltning

Utgångspunkten var en total anpassning till miljö och husets funktion i de publika delarna. Inga podier, ingen extra ljussättning, inga digitala skärmar. Istället skulle det vackra i miljön plockas fram, teaterns egna klädhängare och notställ fungerar som utställningsmaterial liksom sättstycken och små dekorbitar. Texterna trycktes på kapaplattor, som textbakgrund valdes bilder av slitna väggar i interiören. Kostymskisser och föreställningsfoton kompletterade kostymerna i utställningen. Olika sömnadstekniker och rekvisitatillverkning förklarades. Ljudinstallationer gjordes i två rum, dels publikens sorl och orkestern som stämmer instrument i rummet utanför salongen, dels en sångerska som sjunger upp (mezzosopranen Ann Hallenberg) i rummet som kallades "Logen".

Publikvänlighet

Publiken kom väldigt nära föremålen, man kunde gå runt och ta på kostymerna. På så nära håll kommer man inte när de är på scenen. Kostymerna är inte museiföremål, utan arbetsmaterial för sångare, skådespelare och dansare.

Rörligt material, tre korta filmer varav en animation, producerades för levandegöra kostymer och för att visa mer av teaterscenen. Filmerna spelades upp i besökarnas mobiler, när de med appen Artivive riktade mobilen mot ett foto.

För de längre och mer fördjupande intervjuerna skapades qr-koder som möjliggjorde läsning av texterna vid ett senare tillfälle.

Utställningen ingick i säsongens alla guide visningar av teaterbyggnaden och en fördjupande temavisning erbjöds varje lördag.

Metod

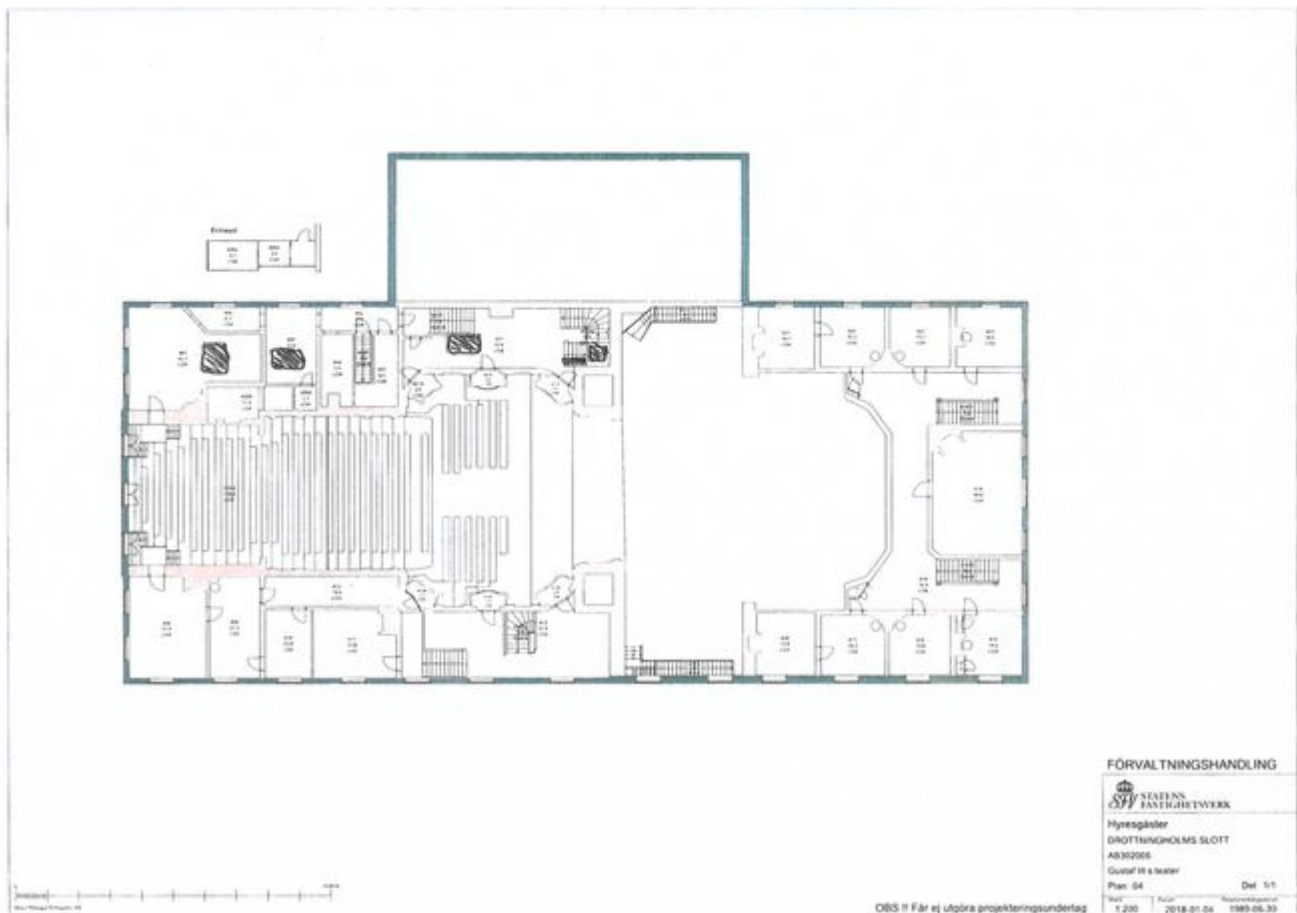
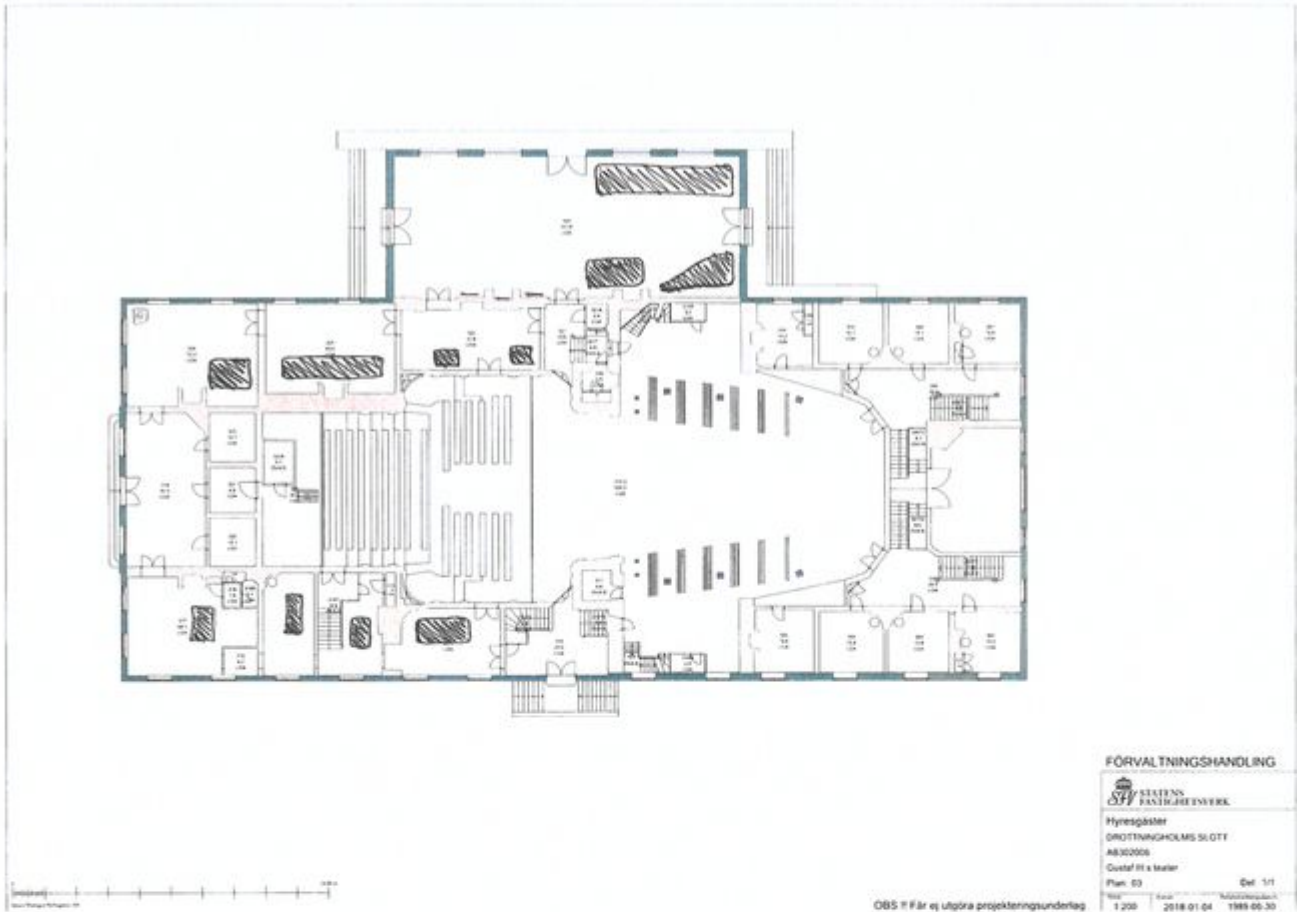
Rummen användes för att stödja ämnet och syftet – berättelser och minnen från

Drottningholmsteatern genom teaterkostymer. Genom intervjuer med olika personalkategorier som arbetat i olika produktioner öppnade sig många nya perspektiv som kopplades ihop med den kostymforskning som curatören Anna Kjellsdotter bedrivit under många år.

Kostymerna ur förrådet på Drottningholm valdes ut efter originalitet, historia, hantverk och minnen.

Tillsammans med material från Operans arkiv och samlingar visades spännvidden på de föreställningar som satts upp på Drottningholmsteatern och hur scenkostymen har förändrats över tid. Alla kostymer har allra största konstnärliga och historiska värde.

Planritning / planskiss / modellfoto

Den fångne Cupido 1956 även 1957, 1960, 1966, 1971-73, 1975, 1978, 1983, 1990, 2006
Musik: Henry Purcell
Koreografi: Mary Skeaping
Kostym: Brita Broberg och Börje Edh
Foto: Sara P Borgström

Platée 1978

Musik: Jean-Philippe Rameau

Regi: Bengt Peterson

Koreografi: Regina Beck-Friis

Scenografi och kostym: Michael Stennet

Ugglor: Michael Mengarelli

Foto: Sara P Borgström

Den dyraste dräkten
Tom Jones 1995
Musik: François-André Philidor
Regi: John Cox
Scenografi och kostym: Paul Brown
Sångare: Judith Howard som Sophia
Foto: Björn Abelin

Don Juan 1985, 1998

Musik: C W Gluck

Koreografi: Regina Beck-Friis

Scenografi/kostym: David Walker

Dansare: Anneli Alhanko (1985), Madeleine Onne (1998) som Donna Elvira

Foto: Björn Abelin

Paljetter, antika silverspetsar och tygbitar återanvända från äldre plagg
Askungen 1982-84
Musik: Gioacchino Rossini
Regi: Michael Hampe
Scenografi: Martin Rupprecht
Foto: Björn Abelin

Idéer bakom ett koncept
"Det ska vara samma uttryck på dekor och kostym"
Trädgården 1999
Musik: Jonas Forssell
Regi: Åsa Melldahl
Kostym: Ulla Kassius
Foto: Björn Abelin

Västar ur förrådet
Namnlapparna i västarna berättar om vilka aktörer som använt plagget, kanske under flera generationer i olika föreställningar.
Foto: Björn Abelin

Ett fotografi får liv! Genom att rikta mobilen och appen Artivive mot ett foto, spelas en film upp.
Foto och film: JP Richard

Exempel på texter. T v introduktionstext på stor tavla i entrén. T h text i A3-format på kapaplatta, placerad på notställ i utställningen. Foto refererar till föreställningsfotografi intill kostymen.

SKRÄDDADE BERÄTTELSE

– 100 år av teaterkostymer på Drottningholm

En utställning tar form och kostymerna visar vägen

Under det senaste året har jag läst till en kandidatsatsen på Linköpings- och Uppsala universitet och gått kursen Att göra utställning: rum, samhälle och människan och det här blir nu min slutredovisning. Att det skulle bli en utställning om teaterkostymer var självklart då det är ett ämne som ligger mig varmt om hjärtat och som jag arbetat med på många olika sätt idag. När arbetet med utställningen började hösten 2021 var den första frågan: Finns det några gamla kostymer kvar att göra en utställning av?

De Kungliga Operan är en repertoarteater för vissa föreställningar separata smala möten andra föreställningar skrotats helt. Arkivet på Operan har då sparat små guldgruv att bevara för framtiden. I utställningen har jag valt att lyfta fram ett antal dräkter från Operans arkiv då de representerar en stor del av repertoaren ut på Drottningholm under 1900-talets början och framåt. Bland annat började Drottningholms Slottsteater producera egna föreställningar.

Drottningholms Slottsteater är en del av världarvet Drottningholm, uppstapeln på UNESCOs lista. En kulturmärkt byggnad med stränga brandskyddsregler och specifika krav på var och hur man får placera föremål. Man får inte hänga något på väggen eller från taket, vilket begränsar möjligheterna att bygga upp ett specifikt rum för en utställning. De tvallar det är operaföreställning visas många personer på teatern vilket kräver att möblerna och publikfödet i lokalerna måste fungera. I det här utställningen visas rummen upp så som de är tillsammans med kostymer som genom åren har varit av sångare och dansare på den här unika scenen.

Kostymer och minnen

Värd av dräkter är några personliga favoriter bland dem många jag har gått igenom i olika kostymföråd. Kostymerna är ett sätt att lyfta fram den kulturella som finns och samtidigt en hyllning till ett hantverkskunnande. Kostymerna intar huvudrollen i utställningen.

Jag vill berätta om arbetet bakom en föreställning genom minnen från kostymvägarna, skräddarna, sångarna, dansarna och andra bakom, på sidan av och framför scenen. Det visuella som publiken ser på scenen är ett resultat av många års kunskap och övning och löter som tar form i samarbete med andra.

Berättelsen och processen av en kostym gör den mer levande. Berättelsen gör dräkten till något mer än bara material, färg och form. I ett historiskt perspektiv blir en dräkt mer värd med sin historia, den lyfts upp i tid och rum. Kläderna i sig betyder inte dräkt någonsin, det är sammanhanget och situationerna som räknar.

Minna personliga minnen

När jag ser ett par stora vita gjmpelöpar, ja, ju, ju, det var ju den föreställningen när en av operadagarna gick ut efter besök på scenen i sina egna stora vita gjmpelöpar i full 1900-talsdräkt och rev av en arfva! Det glömma jag aldrig. Jag arbetade några sommar ut på Drottningholm som påkläddare och Operahögskolan hade sin slutföreläsning det året med klassen. Ett annat kostymminne från Drottningholms Slottsteater är eventet Absolute Legends där jag träffade Jean Paul Gaultier i utställningen. Jag skulle representera Volborg i en jättelång från Uno cosa cosa och en huvudroll från L'Orfeo. Jag skulle gå ut på scenen med stränga blommor mot kullensagnarna, som en och en skulle skåpa, alla världsliga hade gått från helt rött till en rader glänst. Jag har aldrig varit så nervös i hela mitt liv. Jag jobbar ju helt bakomgäddan men idag är det här ett så roligt moment! Kläderna finns fortfarande kvar på teatern och det här är mitt minne när jag ser den, antagligen ett annat minne för någon annan.

Anna Kjellstedt, skräddare och kostymskapare med 100-talet som specialitet

En dräkt till ett barns vita och svarta och blåa kläder för generiska alla. Anna Bergström och Lars Bergström, skräddare på Drottningholm. Drottningholms Slottsteater och Anna Kjellstedt för skapan av dräkter på scenen. Minn Åkerström för hjälp med montering av dräkter. Minn Skarvén som skräddare och skräddare och Anna Bergström som skräddare och Anna Bergström som skräddare och Anna Bergström som skräddare och Anna Bergström som skräddare.

Ateljén

Atis och Camilla 1964
Spelades även 1966–70, 1973 och 1983

Musik: Johan Helmich Roman
Koreografi: Mary Skeaping
Kostym: Brita Broberg och Börje Edh
Dansare: Berit Sköld (1964), Annelie Alhanko (1983)

Det är först i efterhand en produktion kan ses som en skapelse av den period då den är iscensatt – genom att den speglar dagens mode, dess snitt, de utvalda tygerna, smink och hår.

Börje Edhs kostymer till *Atis och Camilla* är en fantasifull anpassning av 1700-talets mode. Här ser man 1960-talets siluett i klänningslivets bystinsnitt och form. Man har inte anpassat livstycket till en historisk epok utan arbetat med en för tiden modern mönsterkonstruktion och sytt i ett antal kanaler för korsettskenor i de befintliga sömmarna.

Kostymen är en fantasiskänning för Camilla. Kjölens volym uppnås genom att bygga upp lager av olika tyger och dekor med spetsar och blommor. Tidstypiska tyger från 1960-talet som nylonspets, fusksiden och blommor av plast har använts i kostymen.

En liten stråhatt som avslutning på frisuren. Inspirationen till dräkterna kommer ifrån de kostymkisser balettmästaren Noverre skickade till Gustaf III i början av 1790-talet. Här ser man även att den moderna baletten och önskan att se mer av benen för dansens skull har satt avtryck i den historiska kostymen. Kjolängden är här strax under knät vilket är kortare än vad man kan se på målningar och skisser från det sena 1700-talet.

Foto: Einar Merkel Rydberg

Exempel på texter i utställningen, i A3-format på kapaplattor, placerade på notställ. Foto refererar till föreställningsfotografi intill kostymerna. Qr-kod för en längre intervju, länkad till webben.

I logen

Tamerlano 2000
Musik: Georg Friedrich Händel
Regi: Pierre Audi
Kostym: Patrick Kinmonth
Sångare: Bejun Mehta som Tamerlano

Rollförfrågan
"När jag får en rollförfrågan börjar jag alltid med att studera klaverutdraget för att se om rollen passar mig vokalt. Det är det mest avgörande eftersom det är viktigt för den vokala hälsan att man sjunger sådan repertoar som rösten mår bra av. Sedan sätter jag mig in i alla övriga konstnärliga parametrar vad gäller rollen, som vilken berättelse det är och vem jag är som rollkaraktär, för att kunna ta ett beslut om rollen kommer att passa mig som artist."

Byxroller
"Som mezzosopran får man ofta det stora nöjet att gestalta många så kallade byxroller. Anledningen till det är att rollerna från början skrevs för kastråtsångare vilkas röster låg i samma register som mezzosopranens. Byxroller heter så i och med att jag, som kvinna, alltså spelar man; i byxor! Det har varit oerhört spännande och roligt att få utforska och hitta ett "manligt" uttryck i kropp och rörelsemönster likväl som ur psykologisk synvinkel. Här är det fysiska arbetet mycket viktigt för att gestaltningen ska bli så trovärdig som möjligt. Självklart är alla karaktärer helt olika och det går inte att generalisera men det kan handla om saker som att stå bredare med fötterna, skjuta fram höfterna, ta mer plats i rummet, hålla blicken rak, ta initiativ till fysisk kontakt och göra rörelserna rakare och kortare. En extra bonus är att få sjunga utan korsett, stå stadigt på scengolvet utan höga klackar och få fäktas ibland!"

Katija Dragojevic, operasångerska

Läs hela intervjun här

Foto: Gustav Lidö

Idéer bakom ett koncept

Trädgården 1999
Musik: Jonas Forssell
Regi: Åsa Melldahl
Kostym: Ulla Kassius
Röd rock: Carl Linnaeus – Carl Johan "Loa" Falkman
Blå rock: Peter Artedi – Petteri Salomaa
Rock med förkläde och hatt: Trädgårdsmästaren – Ulf Montan
Svartmålad rock med hög hatt: Kristoffer Hörner – Margareta Hallin
Gul klänning: Zjöberg – Malena Ernman
Klänning med blad: Sophia – Elin Gusterman

Trädgården var ett nyskrivet svenskt beställningsverk för Drottningholmsteatern komponerat av Jonas Forssell. Operan bygger på Magnus Florins kortroman *Trädgården* och handlar om Carl von Linné. Kostymdesignern Ulla Kassius ville att det skulle bli ett platsspecifikt verk, något som bara skulle spelas på Drottningholmsteatern och höra ihop med rummet. Teaterns kulisser är målade på linnelärfat och den tidens kunniga dekormålare målade in ljus i kulisserna eftersom vaxljusen på 1700-talet bara gav ett allmänt ljus.

Det ska vara samma uttryck på dekor och kostym. "När publiken ser det här ska de tro att jag gjort dekoren också", säger Ulla Kassius. För att uppnå samma känsla arbetade syateljén och Ulla med dekormålare Yvonne Ström. Att sy i linnelärfat är hårt, tungt och svårt och när man sen limmar ihop lärfaten med ett extra lager linne blir det inte lättare. "Tänk dig Uppsala-slätten en lerig dag i januari, kläderna står av sig själva i leran, ungefär så blir det bra!" Målningen på tyget gjordes med samma teknik som när man målar dekor på kulisser. Man måste måla med större penseldrag för att motivet ska ses på avstånd. I kostymerna målades ljuset in med skuggor och ljusa partier. Kläderna representerar hösten, vintern, våren och sommaren och för att få ett spännande uttryck tillsammans med det kraftiga linnet hade sångarna gröna stövlar.

Foto: Bo Ljungblom

Kontaktuppgifter

Namn

Eva Lundgren

E-post

eva.lundgren@dtm.se

Telefon

08-55693107

Ska utställningen visas i Utställningarnas museum?

Ja